

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER TERTIVS DECIMVS.

p. 953. 54 P.

DE CASIBVS.

p. 559. 60 K.

Casus quoque accidit pronomibus, quemadmodum nominibus. I 1

Et prima quidem persona et tertia plus quinque casibus habere non possunt, quippe cum vocativus in eis nullo modo possit inveniri, qui proprius est secundae, quae sola habens vocativum sex casus potest habere, scilicet ad quam sermo rectus dirigitur. unde nomina quoque et participia in vocativo casu secundae sunt personae sine dubio et finitae. itaque etiam in appellativis nominibus ipsa demonstratione secundae personae priorum loco fungi videntur in eo casu, ut si dicam 'grammatice', neminem alium significo nisi eum ad quem loquor. si igitur in illis partibus, quae tertiae sunt plerumque personae, tanta vis est vocativi, ut transferat illas ad secundam personam, quomodo in pronomine, quod totum est secundae personae, hic deficiat casus vel ad aliam transferatur personam, cum nulla alia pars sic discernat trium personarum differentias, quomodo pronomen? primae quoque personae possessivum, quod solum etiam secundae potest adiungi personae, sicut supra dictum est, habet vocativum, non possessoris, qui est in prima persona, quae intrinsecus secundum genitivum intellegitur primitivi, | sed possessionis, quae cum extrinsecus declinatur, vocativum quoque propter secundam assumit personam, cum ad eam dirigitur. || Terentius in Andria:

†pater mi.

idem in eunucho:

o mea tu.

in eodem:

o †mea Thais,

Meum savium.

2 quemadmodum *ex* quemadmodum *corr.* K quemadmodum L 5 habere potest B 6 dirigitur sermo rectus. G. 7 sunt *ex* sint *corr.* D personae sunt G et infinitae Rr 10 in ¹allis K 11 transferat] d tranferat D 13 post deficiat lacuna trium fere lit. capax in L tranferatur H 17 persona. om. K genitivum] d genitivi D 19 adsumit B 20 Ter. Andr. V 3, 18 et 19 mi pater (*adelph.* V 7, 3 pater mi) *cf.* lib. XVII § 109 in Andria om. G 21 pater mi om. L 22 Ter. eun. III 3, 22 mea tu *cf.* lib. XII § 10 eunucho G iuncho K 24 Ter. eun. III 2, 2 sq. eadem K 25 o Thais mea Terentius 26 o meum Kh savium] *Heidelb. teste Lind. cum Ter. Benb.* sabium RBDHGLK suanium d Bas.

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

2

PRISCIANI INST.

p. 954. 55 P.

p. 560. 61 K.

idem in adelphis:

o noster Demea.

‘nostras’ quoque gentile eundem habet nominativum et vocativum. alia vero, sicut docuimus, possessiva pronomina, quia secundae adiungi non possunt, carent vocativo.

Sunt igitur alia monoptyota, ut ‘istuc’; ‘eccum, eccos, ellum’; ‘mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum’; alia triptyota, ut ‘sui, sibi, se’, ‘meum, tuum, suum, nostrum, vestrum’; alia tetraptyota, ut ‘tuus, suus’; ‘illud, istud’; alia pentaptyota, ut ‘ille, ipse, iste’. nam hexaptyota pronomina non inveniuntur, quia secunda persona, in qua sola sex casus inveniri possunt, similem habet nominativo vocativum, ut Virgilius in IIII nominativum protulit:

Tuque puerque tuus,

Terentius vocativum in eunucho:

o mea tu.

3 derivativa quoque primae personae habent vocativos, quia possunt secundae adiungi personae, ut dictum est, non tamen in omnibus variantur casibus. nec in nominibus tamen hoc invenies nisi tribus, quae nominativum in us et genetivum in ius terminantia secundum quorundam pronominum declinationem flectuntur. unde quidam decepti pronomina ea esse putaverunt, ut ‘unus unius, solus solius, totus totius’; nam ‘ullus, nullus, alius’ vocativos habere non possunt, cum abnegant praesentium demonstrationem personarum, vocativus autem praesentem solet demonstrare personam. ||

II 4 Sunt igitur in pronominibus modi declinationum quattuor. primus, qui in tribus primitivorum personis cernitur per obliquos casus - nam nominativus primae personae dissonus est a genetivo, tertiae vero deficit -, ut ‘ego mei’ vel ‘mis, tu tui’ vel ‘tis’, ‘sui’ quod debuit secundum analogiam esse ‘sui’ vel ‘sis’, quod dubitationis causa, ne verbum esse putetur, recusaverunt proferre. nam ad Graecorum imitationem his quoque utimur duplicibus genetivis pronominum, apud illos enim $\epsilon\mu\omicron\upsilon$ et $\epsilon\mu\omicron\upsilon\varsigma$

1 *Ter. adelph.* V 9, 4 in adelphis om. G 4 sicut supra docuimus D quia] \tilde{q} G 5 possunt] d possent D 6 Sunt] r Sint R istoc r et ex istuc corr. D isthoc K eccum eccam eccos LK eccum eccam eccos eccas G eccos] r ecquos R 9 istud illud K ipse ille G exaptyota RBDHLK pronomina exaptyota G 11 *Verg. Aen.* III 94 14 *Ter. eum.* III 3, 22 v. p. 1, 22 in eunucho vocativum B iunochos K 16 personae primae K quia et possunt G adiungi secundae K 17 tamen omnibus GLK 18 nominibus] h omnibus H invenies] d inuenias DGLK nisiⁱⁿ tribus K 19 in us] h us RBDH et om. GL 20 putarunt L 23 persolam L 25 DE MODIS PR**** inser. H de modis declinationum pronominis incipit / 26 nam om. GLK 27 dissonus LK deficit L 28 analogiam K 29 sui in *titura* d ne] nec D putetur esse G 30 recessarunt L nam ad] d Nam cum ad DG imitationem K 31 $\epsilon\mu\omicron\upsilon$ R $\epsilon\mu\omicron\upsilon\varsigma$ H $\epsilon\mu\omicron\upsilon\varsigma$ — $\omicron\upsilon\varsigma$] in *mg. add.* d $\epsilon\mu\omicron\upsilon\epsilon\tau\epsilon\mu\omicron\upsilon\varsigma$. $\Delta\omicron\pi\iota\varsigma\epsilon$. ET COY . $\epsilon\tau\text{COY}\epsilon\tau\text{COY}\epsilon\tau\text{COY}\epsilon\tau\text{COY}$ B $\epsilon\mu\omicron\upsilon\varsigma$ R

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER XIII 2—5

3

p. 955. 56 P.

p. 561 K.

Dorice et σοῦ et σοῦς et οὗ et οὗς dici solet. in οὐς autem desinens genitivus solet apud nos in is definiri, ut Δημοσθένους ‘Demosthenis’, Ἑρμογένους ‘Hermogenis’, in οὐ vero in i: Πριάμου ‘Priami’, Κύρου ‘Cyri’. sic ergo ἐμοῦ, σοῦ, οὗ ‘mei, tui, sui’, ἐμοῦς δὲ ‘σοῦς, οὗς’ ‘mis, tis, sis’. sed propter supra dictam causam tacitus est tertiae huiuscemodi genitivus. Ennius in II:

Ingens †cura mis concordibus aequiperare,
 ‘mis’ dixit pro ‘mei’. dativus ‘mihi, tibi, sibi’. nec mirum in easdem
 vocales genitivum et dativum exire, cum in nominibus quoque inveniantur
 10 similiter desinentes genitivi et dativi tam in prima quam in quinta declina-
 tione. accusativus ‘me, te, se’. ablativus similis est accusativo in singu-
 lari numero; nec dubium, hoc quoque a Graecis esse acceptum. illi enim
 ἐμέθεν, σέθεν, ἔθεν accusativos cum adiectione proferentes loco genitivi
 accipiunt eumque quidam ex ipsis sextum esse casum existimaverunt. nec
 15 non etiam in nominibus simili modo plurima inveniuntur prolata, οὐρανό-
 θεν ἀπ’ οὐρανοῦ, οἰκόθεν ἀπ’ οἴκου, et cum praepositione ‘ἐξ οὐρανό-
 θεν’ καὶ ‘ἐξ οἰκόθεν’. unde Romani sextum casum assumpserunt. in
 plurali vero numero, quia tertia persona, id est ‘sui’, tam singularis com-
 munitis est quam pluralis numeri, prima et secunda sibi congruunt, ‘nos
 20 vos, nostrum’ vel ‘nostri vestrum’ vel ‘vestri, nobis vobis, nos vos, a
 nobis a vobis’. ex primis igitur syllabis tam primitivorum quam possessi-
 vorum personae intelleguntur, ab extremis casus et numeri, nec non etiam
 in possessivis genera, quae in possessione sunt, cum verba soleant per-

1 et σοῦ] *om. GL* COY in *mg. add. l* et COY COYC *RR* ET COY. ET COYC. ET OY. ET OYC. *H* et οὗ] *om. GL* †OY in *mg. add. l* †OY †OYC *K* εὐός *Apoll. de pron. p. 98 B 7 cum adnot. Bekkeri p. 192 cf. Avrensius de dial. Dor. p. 250. 257* εὐός *Buitmannus gramm. Gr. mai. §72, 12 n.* I 289 ed. alt.* solent *B* in οὐς *add. d* 2 ut *om. L* ΔΕΜΟΘΕΝΟΥΣ *L* ΔΗΜΟΘΗΝΟΥΣ *R* ΔΕΜΟΤΕΝΟΥΣ *G* ΔΕΜΟΘΕΝΟΥΣ *K* Δημοσθένους — οὐς] in *mg. d* demonsthenis hermogenis vero in i mei tui sui *D* demonsthenis *GLK* ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ *G* ΕΡΜΩΤΕΝΟΥΣ *R* ΕΡΜΕΓΕΝΟΥΣ *K* hermogenis *B* 3 ermogenis *GL* ermoginis *K* vero desinens γεν ἀπ’ illos apud nos in i ut ΠΡΙΑΜΟΥ *d* Πριάμου] priam** in priamū *corr. B* ΚΥΡΩΥ *R* ΚΥΡΟΙ *G* Κυρι] *l* ciri *HGL* ^εΚΥΡΙ *Rr* 4 ΕΜΩΥ *R*. οὗ] *om. R* ωΥ *r* δὲ *om. RDH* σοῦς] COY. COYC *B* mis tis] *d* miris *D* 5 sis. Sed sis propter *B* huiusmodi *HL* 6 *Enn. ann. II 1 E. S. VII p. 21. XXXIX Vahl. cf. Ribbeckium mus. phil. X 274 7* curast mis *Vahlenius* cura mihi *Scaliger apud Merulam* concordibus] ^{ar}quā concordibus *H* (an *Hh?*) cum cordibus *Heidelb.* cum concordibus *rell.* aequipare *G* ‘An concordes aequiperare? *cf. Ritschelius prol. Trin. p. LXXXIII sq. et O. Ribbeckius Pacuu. inc. fab. XLIII Vahlenius* 10 genitiuis datiuū *GLK* 11 est *add. g* 12 numero *H* 13 Graeca h. l. et in proxime *sqg. om. D add. d* CEΘEN *L* CEΘHN *K* σέθεν ἔθεν] ^ε†E†ΘEN EΘ+EN *Rr* CEEN *G* post adiectione *m. rec. supscr.* ΘHN in *D* 15 inveniuntur plurima *G* 16 ἀπ’ οὐρανοῦ — οὐρανόθεν] *add. r* ΟΥΡΑΝΟΤΕΝΑΠΟΥΡΑΝΟΥΚΟΤΕ ΝΑΠΟΥΚΟΥ *K* ΑΠΟ ΟΥΡΑΝΟΥ *L* ΑΠΟΙΡΑΝ ΥΟΙ-ΚΟΘΕΝ ΑΠΟ ΟΥΚΟΥ *G* ΟΥΚΟΘΕΝ *Br* ΑΠΟ *Lrd* ΟΥΚΟΥ *Ld* ΟΥΚΩΥ *r* ΟΥΚΟΥ *B* ΕΞΟΥΡΑΝΟΥΕΝ *K* ΕΞΟΥΡΑΝΑΕΝ *G* ΕΞΟΥΡΑΝΟΥΘΕΝΙ ΕΞΟΥΚΟΘΕΝ *B* 17 καὶ ἐξ οἰκόθεν] ΚΕΘΙΚΟΘΕΝ *R* *ΕΘΙΚΟΘΕΝ *H* ΚΕΘΟΥΚΟΘΕΝ *l* ΚΕΘΟΥΚΟΘΕΝ *GLK* adumpserunt *B* 18 communes *H*

1*

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

4

PRISCIANI INST.

p. 956. 57 P.

p. 561 — 63 K.

6 sonas in fine magis ostendere: ‘amo amas amat’. quod igitur habent nomina, id est casus et genera, in fine ostendunt; quod vero verborum, in principalibus syllabis vitandae causa confusionis.

Quaeritur, inter ‘mei’, ‘tui’, ‘sui’, ‘nostri’, ‘vestri’ genitivos possessivorum et primitivorum quid interest? ad quod dicendum, quod primitivorum genitivis omnes casus adiungi possunt et numeri, ut ‘mei ager est’ et ‘mei agri instrumentum’ et ‘mei agro dedi’ et ‘mei agrum colo’; similiter ‘mei agri’ et ‘mei agrorum’ et ‘mei agris’ et ‘mei agros’ dicimus; similiter ‘tui agrum’ et ‘tui agros’, ‘sui agrum’ et ‘sui agros’, ‘nostri agrum’ et ‘nostri agros’, ‘vestri agrum’ et ‘vestri agros’. quando autem sunt possessiva, genitivis adiunguntur solis eiusdem numeri: ‘mei servi filius’, ‘tui servi vestis’, ‘sui servi ministerium’, ‘nostri servi frater’, ‘vestri servi soror’; nec mirum, cum in nominibus quoque hoc idem servatur. nam primitivorum genitivis omnes casus adiungi possunt vel numeri, ut ‘Tullii ager, agri, agro, agrum, agri, agrorum, agris, agros’. in possessivis vero similis casus adiungitur et numerus, ut ‘Tulliani agri, Tullianum agrum, Tullianos agros’. in omnibus autem concidentibus hoc sciendum; quod structura vel ordinatio orationis dubitationem repellit. nulla enim alia re discernuntur a se tam partes orationis quam accidentia eis nisi significatione, ad quam et constructio fit. nam inveniuntur voce saepe similia, ut ‘amator, accusator, orator’ et nomina sunt et verba; similiter ‘poetae, Musae, diei, rei’ et genitivi sunt et dativi. significatione igitur discernuntur a se, quae attentissime est in omnibus inspicienda.

Quaeritur etiam illud, cur, cum apud Graecos tertia persona pronominum primitivorum et in singulari numero habeat nominativum, ut *ἐγώ*, *σύ*, *ἐγώ*, *ἔγ*, et in plurali, apud Latinos ‘sui’ et nominativo deficit et pluralia separatim non habuit? et existimo, eam esse causam, quod necesse erat vel cum aspiratione proferre nominativum et ‘hi’ dicere, qui pluralis erat alterius pronominis, vel loco aspirationis s praepone et ‘si’ dicere, quod est coniunctio. ergo iure deficit, ne dubitationem faceret, sicut et ‘sis’ in genetivo pro ‘sui’. pluralis quoque, qui est *οἱ* apud Graecos, in ‘hi’ transfertur. omnia enim pluralia apud Graecos *οἱ* desinentia mutant eam

4 mei et sui *G* mei et tui et sui *g* genitivus *r* genitivus *R* 5 quid] *r* quod *R* 7 et mei agri instrumentum *om. D add. d* instrumentum *ex* instrumentum *corr. K* et mei agro dedi *om. D* 9 tui agrorum *K* 11 adiunguntur] *r* iunguntur *R* 13 nominibus] *r* omnibus *R* 17 tullianum *H* concidentibus *L et ex* concidentibus *mut. K* 18 repellit *L* 19 accidentia *K* 20 Nam *ex* *ἔγ* *corr. D* saepe (sepe *GK*) voce *GLK* 24 cum *add. d* 25 habeat] *b* habet *B* ut] *r* et *R* *ἔγ* *W* 26 *σύ*, *ἔγ*] *ei oi in cy. hoy. m. rec. mut. D* *ἔγ*] *h i R ei BH* post plurali ‘sive *οἱ*. quod codices quidam habent, sive *σπεῖς* hic inserendum est’ ex sententia *Max. Schmidtii* de pronom. *Gr. et Lat.* p. 84. a *Krehlianis* certe omnibus *codd.* ut a *meis* abest illud *οἱ* et in nominativo *Dd* deficit *DHK* 27 et existimo] *h* *Ex* existimo *H* 28 hi] in *littera r* *hⁱ* in *littera D* 30 iure deficit ne du] in *lit. b* deficit *DGK* 31 *οἱ*] *oi DH* *h^oi h^oy d i-oy GLK* *hi Rr* 32 *οἱ*] *oy DLK* in *oy G*

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER XIII 5--9

5

p. 957. 58 P.

p. 563. 64 K.

in i: *Λατίνοι* ‘Latini’, sic *οἱ* ‘hi’. et quomodo *Λατίνων* ‘Latinorum’,
 sic *ῶν* ‘horum’, et sicut *Λατίνοις* ‘Latinis’, sic *οἷς* ‘his’, et quemadmo-
 dum *Λατίνοισ* ‘Latinos’, sic *οὗς* ‘hos’. femininum quoque *Λατίνας* ‘La-
 5 tinas’, sic *αἷ* ‘hae’, *Λατίνας* ‘Latinarum’, *ῶν* ‘harum’, *Λατίνας* ‘Lati-
 nas’, *ᾶς* ‘has’, unde aspirationem quoque ubique servavit, quae est et
 in Graecis, ex quibus nascuntur, pronomibus. hoc tamen interest, quod 8
 tertia persona primitivi apud Graecos relativa est, quomodo et ‘sui sibi se
 a se’ et ‘is eius ei’. ‘hic’ vero et ‘haec’ et ‘hoc’ apud nos demon-
 strativa sunt proprie et praepositiva, quamvis a relativo Graeco videantur
 10 genita. necessario igitur, cum tria pronomina pro uno habuimus, deficit
 ‘sui’ nominativo et communes habuit numeros; nec mirum, cum apud
 Graecos nominativus supra dicti pronominis [id est *ἔ*] rarus est in usu,
 propterea quod non solum *οὗ* vel *αὐτοῦ*, sed etiam *ἑαυτοῦ* significat fre-
 15 qui patitur per hoc pronomem ostenditur. nec eget recto casu, quem ver-
 bum habet in se.

Secundus est modus eorum, quae in ius terminant genitivos, quorum III 9
 dativi abiecta us genitivorum solent proferri: ‘ille illius illi’, ‘ipse ipsius
 ipsi’, ‘iste istius isti’, ‘is eius ei’, ‘hic huius huic’, quod solum assump-
 20 sit c per omnes casus singulares absque illis, || quibus tamen frequenter
 auctores solent addere ce | syllabam: ‘huiusce’, quomodo et pluralibus
 eius in eandem terminantibus consonantem, ut ‘hisce hosce hasce’, quam-
 vis reliquis quoque casibus vetustissimi addebant eandem ce syllabam:
 ‘hicce huncce hocce’. unde vocali quoque sequente ablata per synaloe-

1 ΛΑΤΙΝΟΥ GL latinoi B hoi h oi H HOY GLKd ΛΑΤΙΝΟΝ K 2 ῶν ON
 R Λατίνο c] ΛΑΤΙΝΟΥC Bd ΛΑΤΙΝΟΥC latinos sicoyc hos Rr ΛΑΤΙΝΟΥC latinos sic
 HOYC his G οἷς] ex HOYC covr. L HOYC DK et quemadmodum—hos in mg. add.
 r quemadmodum BL 3 femininum D ΛΑΤΙΝΑΥ K 4 ΛΑΤΙΝΟΝ B ΛΑΤΙΝΟΝ
 GL ΛΑΤΙΝΟΝ K sic HON K Λατίνας] r ΛΑΤΙΝΑC R ΛΑΤΙΝΑC LK 5 ubi^{que}
 K „seruavit ubique L seruauet d 7 primitivi] α primitiua libri relativa]
 d latina D 9 proprie] r propriae RB a add. d 10 defecit HGL 11 sui
 in nominatio R communes D 12 nominativus] r nominatio R ἔ] h *I** b
 EI H ei R eius B ei uel oy D HOY d 13 propterea] GLK et sic Bekkerus ad
 Apollon. de pron. 100 B 2 praeterea RBDDH οὗ uel αὐτοῦ add. d αὐτοῦ] v.
 Bekkerum l. l. ΑΥΤΟΥ R HAYTOY K ἑαυτοῦ] add. d ΕΑΥΤΟΥ R 14 ipsa B
 ipse habet in K 15 per] r pro R 17 De secunda declinatione pronominis inscr.
 l est om. G modus est B eorum pronomium quae R qui G geniti-
 uos in mg. add. K 19 assumpsit R adsumpsit BDH 20 singulares] utriusque
 generis Heidelberg. teste Lind. illis] sc. genetiuis; scripsi. illis qui s desinunt r Hei-
 delb. illis quae s desinunt RBH illis q in s desinunt (desinunt G dissinunt K) DGLK
 illo qui in s desinit d post desinunt (desinit etc.): hoc est genetiuis (al. genitio)
 singulari add. libri, et deinceps: et datiuo ablatiuo et accusatiuo pluralibus add. D
 del. d et datiuo uel ablatiuo et accusatiuo pluralibus R et datiuo et ablatiuo et accusa-
 tiuo (accussatiuo LK) pluralibus BHLK Heidelberg. et datiuo et ablatiuo et accusatiuo
 et ablatiuo pluralibus G quibus] cui s. genitio d auctores frequenter G
 21 ut huiusce Heidelberg. teste Krehlio quomodo et—consonantem ut om. Heidelberg.
 22 eius qui in B terminantibus ex terminationibus mut. H ut om. GLK
 23 in reliquis G casibus quoque H ce eandem K 24 huncce] haecce GK
 sequente e D ablata om. RBH Heidelberg.

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

6

PRISCIANI INST.

p. 958. 59 P.

p. 564. 65 K.

pham, manentibus duabus c solebant producere ‘hoc’, ut Virgilius in II Aeneidos:

Hocce erat alma parens, quod me per tela, per ignes
Eripis.

sed scriptorum negligentia praetermisit unum c. et sciendum, quod accusativi casus singulares et genetivi plurales m in n convertunt c consequente: ‘hunc hanc, horunce harunce’.

- 10 Genetivus et dativus supra dictae declinationis in ius terminantium communis est trium generum: ‘ille illius illi’, et producitur paenultima i genetivi, quam tamen poetae etiam corripunt absque uno ‘alterius’, quod quia solum duabus vincit syllabis proprium nominativum, corripit semper paenultimam i. reliqui vero casus secundum mobilium regulam nominum declinantur: ‘illum illam illud, ab illo ab illa ab illo’, similiter plurales: ‘illi illae illa, illorum illarum illorum, illis, illos illas illa, ab illis’; sic cetera eiusdem formae tam pronomina quam nomina. et sciendum, quod in e quidem terminantia masculina mutatione e in a faciunt feminina: ‘ille illa, ipse ipsa, iste ista’; ‘is’ vero ‘ea’ facit, quod solum literam principalem mutavit in feminino; masculinum enim ab i, femininum ab e incipit. ‘hic’ enim et ‘haec’ ab eadem videntur litera incipere, cum aspiratio in principio utriusque ascribitur, quomodo et apud Graecos οὗτος αὐτή vel ἦ et ὄς, quamvis diversas habeant vocales, ab eodem tamen incipiunt spiritu. eorum neutrum ‘hoc’, quia et principium et finem servavit masculini, mediam vocalem mutavit. illud etiam attendendum, quod cum ‘ille illud’, ‘iste istud’, ‘is id’ faciant neutra, ‘ipse’ solum, quod et ‘ipsus’ invenitur a vetustissimis prolatum, neutrum in | um desinens facit. Terentius in Andria: ||

Ipsus mihi Davus, qui intimus est eorum consiliis,
dixit.

idem in eadem:

† Hoc ipsum. - Atque † hoc ipsum nihil pericli est, me vide.

1 cc libri hocce l ut] unde G Verg. Aen. II 664 sq. cf. lib. XII § 25
3 hoc^c G hoc.c. H hoc GLK 5 negligentia] r negle R unam DHGL 6
singulares] r singularis R c sequente GL 10 tamen et poetae etiam B 11 ui-
cit duabus K uicit BDHGLr corripuit G 12 secundum] secum R 13 ab
illo illa illo L ab ab illo illa illo H plurares G 15 cetera] b cera B caeterae
G 16 mutatione eius in HGLK femina R femininum B 19 haec et eadem
G videntur] r videtur R aspiratione RrH 20 utriusque] d triusque D
οὗτος—ἦ] om. D uel οὐτος o .H
† hoc et * (n ni f.) Rr habent G tamen om. H? 22 quia et] h
quia H 23 attendendum Bd attendum D 24 faciunt DLK 26 fecit DHGLKr
Ter. Andr. III 3, 44 in Andria om. G 27 ipsus(i) H da**uus(ti) D
intimus est Bas. intumust Bemb. 29 Ter. Andr. II 2, 13 eodem R 30 Istuc
ipsum. — Atque istuc (‘an Atquei stuc?’ Fleckeisenus) ipsum libri Ter. nihil libri
Prisc. cum Bas. nil Bemb. periclist Bemb.

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER XIII 9—12

7

p. 959 P.

p. 565 K.

illa enim quae quibusdam visa est ratio non adeo firma videtur, ideo in unum facere neutrum, quia in us desinit masculinum: nam 'alius', cum in us terminetur, neutrum tamen 'aliud' facit. omnia neutra pluralia similia sunt singularibus femininis, ut 'illa, ea, haec'.

5 Supra dictorum pronominum declinationem sequuntur nomina octo. in us quidem desinentia quinque: 'unus', 'solus', 'totus', 'alius', 'ullus' (quod tamen ab uno diminutivum esse plerisque videtur, sicut a vino 'villum') et quod ab eo componitur 'nullus'; in er duo: 'uter', 'alter' et ex eis composita: 'uterque', 'alteruter', 'neuter'; in is vel i unum, 'quies' vel 'qui' et quae ex eo componuntur. haec tamen ipsa secundum mobilium regulam nominum solebant apud vetustissimos terminare etiam genitivos et dativos, ut Terentius in Andria:

tam iners, tam nulli consili,

pro 'nullius consilii'. idem in *heautontimorumenos*:

15 † dum loquitur alterae,

pro 'alteri', et in eunucho:

Solae mihi ridiculo fuit,

pro 'soli', et 'cuiusmodi' pro 'cuiuscuiusmodi' Cicero pro Sexto Roscio: vereor enim, cuiusmodi es, T. Rosci, ne ita hunc videar servare, ut tibi omnino non pepercerim. cum igitur iuniores frequentius supra dicta nomina secundum in us terminantium pronominum formam declinaverint, in uno ex eis magis nominum declinationem sequuntur, 'neuter neutri neutro' dicentes, cum apud veteres etiam in us secundum simplicis sui declinationem inveniatur desinens genetivo et
25 in i dativo. Plautus in *vidularia*:

neutri reddibo,

Donicum res † diiudicata sit.

cum igitur supra dictae formae nomina soleant in unum facere neutra: 'unus 12 unum, solus solum, totus totum, ullus ullum, uter utrum, alter alterum',

3 terminentur *Rr* fecit *BDHGLKr* pluralia *H* 4 feminis *L* 5 De VIII. nominibus in declinatione pronominum *inscr. l* sequuntur *RDH* sequuntur *K*
7 uno denominativum *D* esse *ex corr. r* 8 habeo *RrD* duo inveniuntur uter *G* et ab eis *G* 9 In *is(h) *D* vel in i *DG* 11 vetustissimos *ex* vetustissimos *corr. H* 12 dativo *L* *Ter. Andr.* III 5, 2 *v. lib.* VI § 36 in Andria *om. G* 13 consilii *libri* 14 *Ter. heautont.* II 3, 30 *sq.* alterae | Dum narrat; et sic etiam *Prisc. lib.* VI § 5 in *heautontimorumenos om. G* *heautontimorumenos D* *eautontimorumenos B* *eautontimorumenos K* 16 *Ter. eun.* V 6, 3 iunicho *K* 17 *seleq B* Mihi solae (*sole Bas.*) *Terentius et sic lib.* VI § 5 mihi] *r* mehi

R ridiculo *G* *rediculæ K* 18 cuiusmodi] *r* cuiusmodo *R* cuiusmodi *GL* cuiusmodi *GLK* *Cic. pro Roscio Amerino or.* 34, 95 19 quicquid (al. quicquid modi vel cum eiusmodi) *libri Cic.* es T. Rosci] *Ciceronis Oxon. duo* est Rosci *libri Prisc. cum parte codd. Cic.* es Rosci vel est Roscii vel est Roscius *alii codd. Cic.* ita *om. Cic. Monac.* videar uoluisse seruare *Cicero* 21 nominassecunendum *R* 22 declinauerunt *BDHGLK* declinationem] *r* declinationem *R* 23 sequuntur *RB* etiam in us *om. B* 24 disinens in us genitivo *GL* 25 *Plaut. vidul. fr.* 5 *p.* 442 *Both. cf. lib.* VI § 32 26 reddibo *Hh* reddi. bodoni cum *K* 27 diiudicata *GLK cf. v. l. lib.* VII. l. erit *codd. lib.* VI l. l. 28 *so**leant R* 29 alter] *r* altes *R*

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

8

PRISCIANI INST.

p. 959. 60 P.

p. 565. 66 K.

duo tantum in d finiunt ea: 'quis | quid', 'alius aliud'. 'alis' quoque antiquissimi pro 'alius' protulerunt; eius genetivus rarus est in usu et, cum debuit una syllaba vincere suum nominativum || et dativum, tamen par est syllabis, sed producit i paenultimam semper. nec non etiam secundum nomen secundae declinationis regulam in i quoque invenitur. 5 Marcus Cato de vestitu et vehiculis: nam periniurium siet, cum mihi ob eos mores, quos prius habui, honos detur, ubi datus sit, tum uti eos mutem atque alii modi sim. G. Licinius in II: perversum esse, alii modi postulare Pyrrum in te atque in ceteris fuisse. Caelius in I: neque ipsi eos alii 10 modi esse atque Amilcar dixit, ostendere possunt aliter. idem in quinto: nullius alius rei nisi amicitiae eorum causa. G. Caesar in Anticatone priore: uno enim excepto, quem alius modi atque omnis natura finxit, suos quisque habet caros. G. Fannius in Iannalium: cum in vita agenda didicimus, multa, 15 quae inpraesentiarum bona videntur, post pessima inventa et multa amplius alius modi atque ante visa essent. sed quod est mirum, feminini etiam generis genetivum quidam in i protulerunt. Caelius in I: antequam Barcha perierat alii rei causa in Africam missus. 20

13 'Quis' etiam communis esse generis putaverunt vetustissimi, sicut apud Graecos τίς. Terentius in eunucho:

hunc oculis . .

1 De genetivio nominis alius. *inscr. l* alis] r ali R 2 pro alius antiquissimi G alius] r aliis R raro H? 3 nominativum suum G tamen *ex tam corr.* H 4 etiam *add. r* 5 inveniuntur L 6 Marcus Cato] r *cum codd. lib.* VI § 36, ubi *cf. ann. (cui add. Iordanum quaest. Cat. p. 54 sq.), et 82, Ellendtio hist. elog. R. p. CXVII sq. ed. pr., Weichert poet. Lat. rel. p. 92.* Marcus caelius (celius B) R *rell. ; lib. VI § 36 etiam* Cato in Marcum Caelium commemoratur, ut *inter describenda exempla illinc petita error hic fortasse ipsi archetypo illatus sit* et de vehiculis R vehiculis] d vehiculis D periniurium] b periarium BHG peiurium L 7 ab RrD 8 C. Licinii Macri *ann. lib. II fr. v. lib. VI § 36* G. Licinius *Heidelb., Krehlius I p. XXI* Hlicinius r C. Licinius *Weichertus l. supra l., de qua lectione si contulisset lib. VI § 36 et 82 non dubitaturus erat Schweglerus hist. Rom. I 92 not. 5* Quintus *rell.* 9 aliⁱ D phyrum R phirrum G pyrrium D pyrhum Bh phirrum KL 10 L. Caelii Antipatri *ann. lib. I fr. p. 190 Kr. fr. 6 p. 315 Roth.* Coelius in prima B 11 hamilcar DH 12 L. Caelii Antipatri *ann. lib. V fr. v. lib. VI § 36* in quinto] r in quinto Hh quintus RBDGLK nullus K alii L amicitiae Rr 13 C. Caesar in Anticatone priore v. lib. VI § 36 caesar om. K anticatone D 14 atque] at G omnes R om̄s L caros] r karos G casos R 15 C. Fannii *ann. lib. I fr. p. 173 Kr. fr. 2 p. 311 Roth.* multaq; in presentiarum B 16 pessima] addidi, mala Rothius, num pestima? 17 alius modi *ex ali** modi corr: B* atque in literatura d 18 quidem B 19 celius R Coelius B L. Caelii Antipatri *ann. lib. I fr. p. 190 Kr. fr. 7 p. 315 Roth.* in I om. G Africam] r africa R africam H africam K 20 misus LK 21 esse] r est R 22 τίς] r οἷς R οὐκ GL, qua lectione *coni. suam ad Apoll. de pron. 35 B 3 tuetur Bekkerus ed. suae p. 165* Ter. *eun. III 4, 10 sq.* in eunucho om. G iuncho K 23 oculis suis Terentius

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

LIBER XIII 12—14

9

p. 960. 61 P.

p. 566. 67 K.

Nostrarum † quisquam non vidit, Phaedria,
 'nostrarum quisquam' dixit pro 'quaequam'. Plautus in aulularia:

Dic mihi, si audes, quis ea est, quam vis ducere uxorem?
 et obliquos eius casus tam secundum tertiam quam secundam declinationem
 5 terminabant, unde nunc quoque accusativus masculini in em secundum
 tertiae proportionem profertur, quamvis feminini in am, ut 'quem quam',
 ablativus quoque non solum in o, sed etiam in i: 'a quo' vel 'a qui' et
 'a qua' vel 'a qui'. Virgilius in XI:

Accam ex aequalibus unam,
 10 Quicum partiri curas,
 pro 'quacum'. Terentius in eunucho:

Quicum? - Cum Parmenone.
 nominativum quoque pluralem non solum in i et ae, sed etiam in es, 'qui,
 quae' vel 'ques', accusativum etiam 'quos, quas' vel 'ques', ut Pacuvius
 15 in Medo:

ques sunt isti?

Cato: quescumque Romaeregnavissent. Accius in Neoptolemo:

Sed quesdam.

nam dativum et ablativum nunc || quoque tam per is quam per bus pro-
 20 ferimus, 'quis' vel 'quibus'. sciendum autem, quod 'qui', quando pro
 interrogativo vel infinito, id est pro 'quis' ponitur, circumflectitur, quando
 autem pro relativo, acuitur per se, in lectione vero gravatur. similiter 14
 obliqui casus generalem accentuum regulam servant, quando sunt infinita
 vel interrogativa, quando vero relativa, acuumtur per se, idem in lectione
 25 gravantur per omnes syllabas.

Quaeritur in hoc modo declinationis, cum omnis dativus una syllaba

1 nostrum ^{ra} *Bemb. m. alt. corr.* quisquam nou] numquam quisquam *Terentius post* quisquam: non — quisquam *om. R add. r* phedria *HGKr* phoedria *B* pedria *L* 2 dixit quisquam *L* pro] d per *D* *Plaut. aulul.* II 1, 48 *cf. G. I. Vossius de anal.* III 28 p. 247 *ed.* 1635, *Bondamus var. lect.* p. 314 (*vidul. fr.* 4 p. 441 *Both.*) in aulularia *om. G* aulularia *H* uidularia *RBD* 3 mihi] *r* mi *R* si audes] *sic etiam schol. Pers.* 3, 89 quaeso libri *Plautini* quis] quae *schol. Pers. l. l.* ducere uis *schol. Pers.* 4 eius] ei *H* quam secundum secundam *GK* 5 em] .m. *R* 6 proportionem] *r* propartionem *R* femininum *L* feminini *K* 7 quoque *om. L* 8 *Verg. Aen.* XI 820. 822 9 eccam *ex corr. h* saecum *Pal.* una (*sic*) quicum in *lit. B* 10 quacum *Pal.* quacum *m. alt.* partiri] d partyri *D* 11 *Ter. eun.* III 4, 31 eunocho *G* iuncho *K* 12 Quicum? *om. D* qui *add. d* Qui cum ete cum Parmenone *K* ? Cum *om. BGL* 13 et ae] et e *H* et in ae *R om. LK* 14 accusativum] d Accusativus *D* *Pacuv. Med. fr.* 19 p. 133 *Both. fr.* III p. 87 *Ribb. cf. Charis. p.* 70. 108 *P.* 91. 133 *K.* ..ques sunt is? - Ignoti, nescio ques ignobiles. 16 quæs *B* q̄ *L* et *cod. Char. p.* 70 ques sunt isti? q. s. suntis *cod. Char. p.* 108 *cf. Ritschelium ind. lect. Bonn. hib. a.* 1855/6 p. VII isti] *om. cod. Char. p.* 70 *P.* 17 *M. Catonis origg. lib.* II (*v. Charis. p.* 70 *P.* 91 *K.*) *fr. p.* 107 *Kr. fr.* 34 p. 274 *Roth. fr.* XXXVI p. 36 *Wr.* Quescumque *LK* regna uidissent *D* Actius *L* Accii Neoptolemi *fr.* 14 p. 224 *Both. fr.* XIII p. 167 *Ribb.* 19 quam] tam *G* 21 infinitivo *K* circumflectitur *L* 22 relativo] *r* relauo *R* accuitur *G* 23 accentum *G* 24 accuntur *G* accuuntur *H* idem] id est *BDLK* et in *rasura G* 26 De dativo quis et hic et is *inscr. l*

Cambridge University Press

978-1-108-00638-5 - Grammatici Latini, Volume 3: Prisciani Institutionum

Grammaticarum Libri XIII-XVIII, Prisciani Opera Minora

Edited by Heinrich Keil and Martin Hertz

Excerpt

[More information](#)

10

PRISCIANI INST.

p. 961 P.

p. 567. 68 K.

minor sit genetivo 'illius illi', 'istius isti', 'ipsius ipsi', 'unius uni', 'solius soli', ['utrius utri', 'alterius alteri'], an 'huius huic', 'cuius cui', 'eius ei' monosyllaba sint accipienda in dativo, quod regula exigit et plerique poetarum metris comprobant, ut Virgilius in IIII Aeneidos:

Cuique loci leges dedimus, conubia nostra

5

Reppulit,

idem in I georgicon:

Huic a stirpe pedes temo protentus in octo,

et ubique hoc servat. inveniuntur tamen, sed raro, bisyllaba; et maxime 'ei' differentiae causa, ne interiectio esse putetur, quod de nomine quoque tractantes memoravimus. unde pluralis etiam dativus et ablativus secundum analogiam in ius terminantium genetivum singularem, quorum dativus singularis in i terminans et pluralis in is desinens pares habent syllabas, 'ei', 'eis' vel 'iis', ut 'cui', 'quis', 'huic', in quo c per adiectionem differentiae

15 causa accedit, 'his', quamvis et 'hibus' pro 'his' antiqui protulerunt. 15

Plautus in Curculione:

Eodem hercle vos †paro et pono, parissimi estis hibus. quod per diaeresin autem 'ei' et 'eis' invenitur bisyllabum, ostendit Iuvenalis in V:

Implet et ad moechos dat eisdem ferre cinaedis.

20

Stattius quoque 'huic' videtur protulisse per diaeresin in primo silvarum:

Laetus huic dono videas dare tura nepotes.

idem in eodem:

Falsus huic pinnas et cornua sumeret aethrae.

'cui' quoque Terentianus de literis:

25

Verum ut cuique est proximitas loci sonive;

est enim Sotadeum ex duobus ionicis a maiore et tribus trochaeis. in eodem:

2 alteri* B 3 sit B sunt G 4 Verg. Aen. IIII 213 sq. in IIII, in aeneidos G 5 conubia G 6 repulit GLK 7 Verg. georg. I 171 8 a^b Med.

potentus H 9 bisyllaba L bysyllaba Db bysyllab* B bisyllabae r 11 ablativus * secundum R 14 uel is L ut] et B 15 caussa R accidit RBGL

16 Plautus] g plutus G Plaut. Curc. IIII 2, 20 Curculione] r cusculione R

17 ercle D hercle vos] erclebos L aerlebos G ercie os K paro] r pare

R pono et paro Plautus hibus] sic etiam Plauti vetus, al. hibus pro his R hibus

Gg ibus al. codd. Plaut. 18 autem del. r bisyllabum GL bysyllabum D bisyllabum K

Iuv. sat. V 14, 30 cf. lib. VII § 15 20 mechos LKr mecos R eisdem] r eis R cinedis RB cynedis D 21 Stattius silv. I 1, 107 quoque in primo

huic R dyheresin syllabarum: Laetus Rr diaeresim syllabarum in primo Syl. α

prima sillabarum L pri syllabarum B prima syllabarum DHGK primo syllabarum h

22 tura] G iura BDHLKr cum Stat. Vratisslav. al. iure R 23 Stat. silv. I 2,

135 24 falsas v. l. codd. Stat. pennas DGL, edd. Stat. pennis^a H cornu G

sumere thetre B sumere taeihrae GL sumere tethrae K sumere taetrae H actrae

-R actrae D 25 cui quoque] cuiquae R terrentianus GL Terentian. Maur. v. 183 p. 2387 P. 26 loci sonive] Terentianus locis oriri codd. Prisc. 27 sotadeum RH sotadqeum D et] r ex R om. D trocheis GLK throcheis R troceis^h

D Terent. Maur. v. 234 p. 2388 P.